คำนำ

การใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม สำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท

โปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นงานลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งได้รับความคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรม ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใดๆ ในงานลิขสิทธิ์ของตน ในขณะเดียวกันกฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์เพื่อต้องการให้สังคมได้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ เพื่อมิให้เจ้าของลิขสิทธิ์ผูกขาดงานลิขสิทธิ์ของตน ซึ่งจะเป็นการขัดขวางการพัฒนาการศึกษาและการใช้ประโยชน์โดยสาธารณชนตามสมควรอย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์และข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์แต่ละรายมักจะกำหนดเงื่อนไขการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้ใช้สามารถอ่านดูได้จากสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Licensing Agreement) ทั้งนี้ผู้ใช้ควรอ่านสัญญาอนุญาตฯ ให้ละเอียดก่อนนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไปใช้หรือกระทำการใดๆ ต่อโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น

ด้วยเหตุนี้ อนุกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ จึงได้จัดทำคู่มือการใช้งานลิขสิทธิ์ที่เป็นธรรม สำหรับโปรแกรมคอมพิวเตอร์แต่ละประเภท โดยได้อธิบายถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทต่างๆ ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่าย โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด โปรแกรม-คอมพิวเตอร์สาธารณะ โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้ และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทอื่นๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์แต่ละประเภทรวมถึงสิทธิในการใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์อันจะเป็นการลดความเสี่ยงจากการละเมิดลิขสิทธิ์

สารบัญ

1. โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่าย (Commercial Software)

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้ (Shareware Software หรือ Trailware)

3. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี (Freeware Software)

4. โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ (Public Domain Software)

5. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด (Open-Source Software)

6. โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทอื่นๆ

1. โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่าย (Commercial Software)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่าย หมายถึง โปรแกรมที่ถูกออกแบบและพัฒนาเพื่อการขายในท้องตลาด

ในอดีตซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ดีในปัจจุบันผู้ใช้มีทางเลือกมากขึ้นเนื่องจากมีผู้ผลิตซอฟต์แวร์ประเภทต่างๆ เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี (Freeware Software) โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ (Public Domain Software) และโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด (Open-source Software) เป็นต้น

ลักษณะของ โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่าย โดยส่วนใหญ่มีดังนี้

- สามารถซื้อหาได้จากผู้แทนจำหน่าย ผู้ผลิต และร้านค้าซึ่งจำหน่ายซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ เป็นต้น
- เป็นซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์
- ผู้ซื้อควรอ่านสัญญาอนุญาตประเภทนี้ด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากโปรแกรมประเภทนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์จะมีข้อสงวนสิทธิมากกว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทอื่น
- ผู้ซื้อจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ใช้ ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ซื้อจะได้รับสัญญาอนุญาตระบุเงื่อนไขการใช้ต่างๆ เมื่อผู้ซื้อได้ชำระค่าโปรแกรมฯ ทั้งนี้ผู้ซื้อต้องเข้าใจว่าสัญญาอนุญาตเพียงให้ใช้เท่านั้น ไม่ได้มอบลิขสิทธิ์ให้แก่ผู้ซื้อ
- ผู้ใช้ไม่สามารถทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ยกเว้นกรณีการทำสำเนาเพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย และจะใช้สำเนาที่ทำสำรองไว้ (backup copy) ได้เฉพาะกรณีที่โปรแกรมต้นฉบับสูญหาย หรือเสียหายจนไม่สามารถใช้งานได้เท่านั้น
- ไม่อนุญาตให้ดัดแปลงหรือต่อยอด เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- ไม่สามารถศึกษาหรือทำวิศวกรรมย้อนกลับได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- เว็บไซต์ที่แนะนำที่แนะนำการค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ คือ www.soft14.com และ www.tucows.com เป็นต้น

2. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้ (Shareware Software หรือ Trailware)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้ หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีลิขสิทธิ์ โดยสาธารณชนสามารถนำไปทดลองใช้ได้ฟรี ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าหากต้องการใช้ต่อไปหลังจากครบกำหนดระยะเวลาทดลองใช้ ผู้ใช้จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้

ผู้พัฒนาซอฟต์แวร์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลธรรมดา เลือกทำธุรกิจซอฟต์แวร์ประเภทนี้ เนื่องจากต้องการขายตรงต่อผู้ใช้ การซื้อซอฟต์แวร์ประเภทนี้จึงถูกกว่าการซื้อซอฟต์แวร์โดยผ่านร้านค้า

ลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้ โดยส่วนใหญ่ มีดังนี้

- ในอดีต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทนี้จะทำงานบน Dos แต่ปัจจุบันโดยส่วนใหญ่จะทำงานได้บน Microsoft window

- โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทนี้ โดยส่วนใหญ่จะไม่สามารถทำงานได้บน Macintosh และ Unix

- ผู้ใช้สามารถค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้จาก การดาวน์โหลดทางอินเทอร์เน็ต หรือบางครั้งอาจพบได้จากการแถมมาจากหนังสือนิตยาสารต่างๆ เป็นต้น

- ไม่สามารถทำวิศวกรรมย้อนกลับได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

- โดยทั่วไปไม่มีการเปิดเผยซอร์โค้ด

- ไม่สามารถดัดแปลงหรือพัฒนาต่อยอดได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

- ผู้ใช้ไม่สามารถทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ยกเว้นกรณีการทำสำเนาเพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษาหรือป้องกันการสูญหาย และจะใช้สำเนาที่ทำสำรองไว้ (backup copy) ได้เฉพาะกรณีที่โปรแกรมต้นฉบับสูญหาย หรือเสียหายจนไม่สามารถใช้งานได้เท่านั้น

- ผู้ใช้สามารถทำซ้ำและแจกจ่ายแก่ผู้อื่นต่อไปได้ โดยผู้ได้รับสามารถทดลองใช้และหากตัดสินใจที่จะใช้ซอฟต์แวร์นั้นต่อ จะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการใช้แก่เจ้าของลิขสิทธิ์

- ผู้ใช้ไม่สามารถขายหรือแจกจ่ายเพื่อแสวงหากำไร เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

- ในบางครั้งผู้ใช้สามารถต่อรองราคาค่าธรรมเนียมการใช้ (licensing fee) กับผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้

- โดยส่วนใหญ่ สัญญาอนุญาตให้ใช้ซอฟต์แวร์ประเภทนี้จะระบุเรื่องการบริการหลังการขาย รวมถึงได้รับเอกสารเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม และยังมีการอัพเกรด (upgrade) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ภายหลังด้วย

- website ที่แนะนำการค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ คือ www.shareware.com และ www.download.com เป็นต้น

3. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี(Freeware Software)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้ใช้โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ไม่คิดมูลค่า โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะกำหนดเงื่อนไขการอนุญาตและข้อจำกัดต่าง ๆ บางประการไว้

ลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรี โดยส่วนใหญ่ มีดังนี้

- ผู้ใช้สามารถค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้จากการดาวน์โหลดทางอินเทอร์เน็ต หรือบางครั้งอาจพบได้จากการแถมมาจากหนังสือนิตยาสารต่าง ๆ รวมทั้งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น
- เป็นซอฟต์แวร์ที่มีลิขสิทธิ์ และมีเงื่อนไขต่าง ๆที่ถูกกำหนดไว้โดยเจ้าของลิขสิทธิ์
- สามารถทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้เพื่อป้องกันการสูญหายและสามารถจำหน่ายจ่ายแจกได้ ทั้งนี้จะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหากำไร
- สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- สามารถศึกษาและทำวิศวกรรมย้อนกลับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์
- สามารถพัฒนาต่อยอดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ทั้งนี้ผู้พัฒนาต่อยอดจะต้องยินยอมให้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาต่อยอดขึ้นนั้นเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบใช้ได้เสรีเช่นกัน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ กล่าวคือไม่สามารถกล่าวอ้างสิทธิในลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการจำหน่ายหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบทดลองใช้
- website ที่แนะนำการค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ คือ www.freeware.com และ www.freeware-guide.com เป็นต้น

4. โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ (Public Domain Software)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้สละลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน หรือเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่หมดอายุการคุ้มครอง ซึ่งสาธารณชนสามารถใช้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด

ลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ โดยส่วนใหญ่ มีดังนี้

- เป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้สละลิขสิทธิ์หรือเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์
- สามารถทำซ้ำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้เพื่อป้องกันการชำรุดสูญหายและจำหน่าย จ่ายแจกอย่างไม่มีข้อจำกัด
- สามารถดัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์นี้ได้ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของ

ลิขสิทธิ์ก่อน

- สามารถศึกษาและทำวิศวกรรมย้อนกลับได้ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน
- สามารถพัฒนาต่อยอดได้โดยไม่ต้องขออนุญาตและไม่มีเงื่อนไขในการใช้และจำหน่ายจ่ายแจกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้มีการพัฒนาต่อยอดขึ้นมานั้น

คำแนะนำ

ข้อควรพิจารณาว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็น โปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ หรือเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทอื่นๆ ที่มีลิขสิทธิ์ มีดังนี้

- ผู้ใช้ควรสันนิษฐานไว้ก่อนว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทุกประเภทมีลิขสิทธิ์ เว้นแต่มีข้อความหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดชัดว่าเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์สาธารณะ เช่น ข้อความที่แสดงว่าเจ้าของได้สละลิขสิทธิ์แล้ว หรือเป็นโปรแกรมที่หมดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์แล้ว

ทั้งนี้ กรณีที่ไม่มีสัญลักษณ์© ไม่ได้หมายความว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นไม่มีลิขสิทธิ์ เนื่องจากการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันที ไม่ต้องจดทะเบียนและแสดงเครื่องหมาย © หรือสัญลักษณ์ใดๆ

- ควรอ่านเอกสารข้อกำหนดและพิจารณาหีบห่อซึ่งระบุรายละเอียดเกี่ยวกับสัญญาอนุญาต วิธีการใช้ และข้อจำกัดสิทธิต่างๆ ให้ละเอียด
- website ที่แนะนำการค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ คือ www.aixpdslib.seas.ucla.edu www.awug.org/library/software.html และ www.ibiblio.org/jmaynard เป็นต้น

5. โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด (Open-source Software)

โปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด หมายถึง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งผู้เป็นเจ้าของเปิดเผยรหัสต้นฉบับหรือซอร์สโค้ด (Source Code) ภายใต้เงื่อนไขซึ่งอนุญาตให้ผู้ใช้สามารถทำการศึกษา เปลี่ยนแปลงแก้ไข และพัฒนาซอฟต์แวร์ รวมทั้งจำหน่ายจ่ายแจกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ได้พัฒนาต่อยอดนั้นได้

ลักษณะของโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบรหัสเปิด โดยส่วนใหญ่ มีดังนี้

- สามารถขายและจำหน่ายจ่ายแจกซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้
- ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จะเปิดเผยซอร์สโค้ดไปพร้อมกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในกรณีไม่มีการเปิดเผยซอร์สโค้ดพร้อมกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในทางปฏิบัติผู้เป็นเจ้าของจะเผยแพร่ซอร์สโค้ดทางสื่ออินเทอร์เน็ตโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม
- ผู้ใช้สามารถพัฒนาต่อยอดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ โดยไม่ต้องขออนุญาต เมื่อพัฒนาต่อยอดแล้ว จะต้องระบุที่มาของโปรแกรมคอมพิวเตอร์เดิมที่ได้ถูกพัฒนาต่อยอดขึ้น
- เมื่อพัฒนาต่อยอดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทนี้แล้ว ผู้พัฒนาจะต้องใช้ชื่อโปรแกรมใหม่
- สัญญาอนุญาตจะต้องไม่มีลักษณะกีดกันบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใด
- สัญญาอนุญาตจะต้องไม่มีลักษณะกีดกันบุคคลใดที่จะใช้โปรแกรมคอมพิวเตอณ์เพื่อการเฉพาะ เช่น ไม่สามารถกีดกันการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในทางธุรกิจหรือการค้นคว้าวิจัย เป็นต้น
- การจำหน่ายจ่ายแจกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อๆกันไป ไม่ทำให้เงื่อนไขของสัญญาอนุญาตในลักษณะของโอเพ่นซอร์สสิ้นสุดลง
- โปรแกรมคอมพิวเตอร์โอเพ่นซอร์ส จะต้องมีความเป็นกลาง ไม่จำกัดว่าสามารถใช้ร่วมกับโปรแกรมหรือระบบปฏิบัติการบางประเภทเท่านั้น
- website ที่แนะนำการค้นหาซอฟต์แวร์ประเภทนี้ คือ www.gnu.org www.freebsd.org และ www.searchopensource.com เป็นต้น

6. ตัวอย่างชื่อลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเภทอื่น ๆ

Shovelware หมายถึง ซอฟต์แวร์ของแถมซึ่งอาจจะเป็น freeware, shareware หรือ public domain software โดยส่วนใหญ่ Shovelware มักจะแถมรวมกับซอฟต์แวร์ประเภทอื่นๆ เพื่อให้สินค่าดูมีมูลค่ามากขึ้น

Postcareware หรือ cardware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งอาจจะเป็น shareware หรือ freeware โดยเจ้าของลิขสิทธิ์กำหนดให้ผู้ใช้ส่งไปรษณียบัตรกลับไปยังผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

Ransomware หรือ Hostageware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งจะทำการเข้ารหัส ใน hard drive ทำให้ผู้ใช้ไม่สามารถใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนได้ เว้นแต่จะจ่ายเงินเพื่อทำการถอนรหัส

Adware หรือ Advertisementware หมายถึง ซอฟต์แวร์ ซึ่งถูกโฆษณาผ่านทางเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ ในขณะที่ผู้ใช้กำลังใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ (Pops Up) ทั้งนี้การโฆษณาที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ใช้ใส่คำค้นหา (key word) ลงในโปรแกรมค้นหา (Search engine) และเกิดจากการพิมพ์ชื่อเข้าเว็บไซต์ที่ผู้ใช้ต้องการค้นหา

Spyware, Parasite software, Scumware, Junkware หรือ Thiefware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งถูกติดตั้ง (install) ลงในเครื่องโดยอัตโนมัติ โดยปราศจากความยินยอมของผู้ใช้และไม่มีการแจ้งผู้ใช้ว่าได้มีการติดตั้งซอฟต์แวร์ชนิดนี้ลงในเครื่องของผู้ใช้แล้วซอฟต์แวร์นี้จะทำการเก็บข้อมูลเว็บไซต์ต่างๆ ที่ผู้ใช้มักจะเข้าเยี่ยมชม ซึ่งซอฟต์แวร์ประเภทนี้จะใช้เพื่อธุรกิจการค้าต่างๆ เช่น เมื่อผู้ใช้ค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์ A และ B เพื่อหาซื้อโทรทัศน์ spyware ก็จะทำหน้าที่ส่งโฆษณาขายโทรทัศน์ของบริษัทคู่แข่ง ผ่านทางเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ทันที ในขณะที่ผู้ใช้กำลังใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ (Pops Up)

Beerware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งผู้ใช้จะต้องซื้อเบียร์ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ

Careware, charityware, helpware หรือ goodware หมายถึง ซอฟต์แวร์ถูกจำหน่ายจ่ายแจกเพื่อผลประโยชน์การกุศล ซึ่ง Careware ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้ง Freeware และ Shareware โดยทั่วไป Careware อาจจะถูกแจกจ่ายในลักษณะที่ให้เปล่า โดยเจ้าของลิขสิทธิ์จะขอรับบริจาคเพื่อการกุศล

Guiltware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งอาจเป็น shareware หรือ freeware โดยเจ้าของลิขสิทธิ์ได้เขียนข้อความบอกกล่าวผู้ใช้ถึงความยากลำบากในการสร้างสรรค์เพื่อจูงใจให้ผู้ต้องการใช้สนใจจะซื้อ

Crippleware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งใช้แสดงตัวอย่างการทำงานของโปรแกรมเพียงบางส่วน เช่น สามารถแสดงผลได้แต่ไม่สามารถทำการบันทึกข้อมูลและสั่งพิมพ์ หรืออาจสั่งพิมพ์ได้แต่ปรากฏเครื่องหมายการค้าขนาดใหญ่ตรงกลางหน้ากระดาษเมื่อสั่งพิมพ์งาน ซอฟต์แวร์ประเภทนี้จะถูกแจกจ่ายให้ทดลองใช้โดยไม่คิดมูลค่า หากผู้ใช้ประสงค์จะใช้งาน ได้อย่างสมบูรณ์จะต้องจ่ายเงินเสียก่อน

Demoware หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่มีลักษณะให้ทดลองใช้ก่อนตัดสินใจซื้อ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีลักษณะจำกัดวันเวลาในการใช้ ใช้งานโปรแกรมได้แต่เพียงบางส่วน เช่น ไม่สามารถบันทึกข้อมูลได้

Donationware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งผู้ใช้จะต้องบริจาคเงินให้แก่นักพัฒนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของนักพัฒนาซอฟต์แวร์ที่จะกำหนด ซึ่งโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. กำหนดให้ผู้ตัดสินใจใช้ซอฟต์แวร์บริจาคเงินเมื่อต้องการจะใช้ หรือ 2. ผู้ใช้ซอฟต์แวร์สามารถตัดสินใจที่จะบริจาคเงินก็ต่อเมื่อได้ใช้ประโยชน์และได้รับความพึงพอใจ จากโปรแกรมนั้นแล้ว

Freely redistributable software (FRS) หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งทุกคนสามารถจำหน่ายจ่ายแจกได้ ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกับ freeware และ shareware

Greenware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งเจ้าของลิขสิทธิ์กำหนดให้ผู้ใช้โปรแกรมกระทำการช่วยรักษาสภาพแวดล้อม เช่น จะต้องใช้กระดาษรีไซเคิล จะต้องใช้ระบบขนส่งสาธารณะ และไม่สูบบุหรี่ เป็นต้น

Nagware, begware หรือ Annoyware หมายถึง เป็นซอฟต์แวร์ประเภท shareware ซึ่งกำหนดให้ผู้ใช้จ่ายค่าธรรมเนียม ซึ่งการโฆษณาซอฟต์แวร์ประเภทนี้จะกระทำผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ ในขณะที่ผู้ใช้กำลังใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ (Pops Up)

Malware, Malicious software หรือ badware หมายถึง ซอฟต์แวร์ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อเข้าแทรกซึมหรือทำลายระบบคอมพิวเตอร์โดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกซอฟต์แวร์ชนิดนี้ว่าไวรัส (Virus)

Snoopware หมายถึง ซอฟต์แวร์ที่ใช้สำหรับติดตามเฝ้าดูการใช้งานของผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยส่วนใหญ่จะใช้ในการติดตามเฝ้าดูลูกจ้าง บุตร หรือคู่สมรสเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ โดย Snoopware สามารถบันทึกการกดพิมพ์แป้นคีบอร์ด แอบถ่ายรูปและแอบดักฟัง เป็นต้น